Цана асобнага нумару 20 грошау.

СЫН БЕЛАРУСА

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: **Вільня, Віленская вул. 12, п. 6.** (Wileńska 12 m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад 9 да 3 г.

Выходзіць тры разы у тыдзень.
Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты **2 злотыя**
Для заграніцы удвая даражэй.

Няпрынятыя у друк рукапісы назад не вяртаюцца.
Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грош. і на 4 стр. 15 грош., за радок пэтыту у 1 шп.

№ 32. Вільня, Серада, 27-га жніўня 1924 г. Год I.

Арганізованае наступленьне.

Не выклікае ніякага сумліву, што, каб правясьці ў жыцьцё „языковыя“ і „школьныя“ законы, дапускаючыя, хоць і ў вельмі абмежаванай меры, ўжываньне беларускае мовы ў урадаваньні і ў школе,— *патрэбны адпаведныя беларускія сілы.* Гэтыя сілы, ведама, можа даць *толькі само беларускае грамадзянства.* Дык здавалася-бы, што ўлада, калі мае запраўднае жаданьне зьдзейсьніць хаця-бы тое, што напісана ў гэных законах, павінна ўвайсьці ў зносіны з нашым грамадзянствам і выкарыстаць так патрэбныя сяньня для яе беларускія грамадзкія сілы.

На жаль, улада ў гэтым кірунку *не пайшла.* Наша адміністрацыя выразна паказуе, што яна зусім і не імкнецца да супрацоўніцтва з беларускім грамадзянствам, бо... „языковыя“ законы патрэбны толькі „на вываз“! Сьледам за заявай п. Ст. Грабскага на яго лекцыі ў Вільні, што польскім эндэкам *„няма падставы“ баяцца правядзеньня „языковых“ законаў у жыцьцё,*—мы бачым пляновы, арганізаваны паход проці беларускага грамадзянства, ведзены людзьмі, якія афіцыяльна абвяшчаюць, што яны—„прыхільнікі польскае ўлады“.

Ня будзем тут казаць аб новай хвалі арыштаў сярод беларусаў,—перад усім сярод беларускіх гімназістаў... Гэта—*беспасярэдняя* дзейнасьць нашае адміністрацыі. Адзначым нешта другое.

Вось-жа ў апошнія дні ў польскай прэсе разам пачалі зьяўляцца весткі, якія маюць выразную мэту: *апраўдаць ігнараваньне ўладай беларускага грамадзянства.* У апошнім нумары нашае часопісі мы перадрукавалі фантастычную „тэлеграму“ аб праектаваным „процідзяржаўным“ выступленьні беларускіх і украінскіх паслоў, — выступленьні, аб якім, аднак, ні самі паслы, ні нашае грамадзянства нічога ня ведаюць! У тым-жа часе горадзенская польская газэта „Nowe Życie“, выдаваная ксяндзамі-эндэкамі — Качыньскім і Савоневскім, друкуе ў перадавой стацьці з 17 жніўня сьмешны і дурны *данос* на Беларускі Нацыянальны Камітэт у Вільні і некаторых нашых паслоў (Рака-Міхайлоўскага, кс. Ад. Станкевіча). А віленскі эндэцкі „Dziennik Wileński“ ня ўстыдаецца зьмяшчаць на сваіх страніцах брудны і сальны памфлет—з ананімнае аднадзёўкі „Абух“, абліваючы гразёй *усіх чынных беларускіх грамадзкіх працаўнікоў.* І ўсё гэта — ў працягу аднаго тыдня!

Але гэтага мала. Замест запраўдных беларускіх грамадзкіх арганізацыяў, за якімі йдзе наш народ (—доказ гэтаму далі выбары ў Сойм і Сэнат!), польская прэса рэклямуе такія фальсыфікаты грамадзкіх установ, як адна з віленскіх шулерняў, нет ведама чаму трактуючы яе, як „палітычную“ арганізацыю. Сьледам за Вільняй ідзе Горадня: і там знайшоўся „спэцыяліст“, які, сфабрыкаваўшы подпісы некалькіх горадзенскіх дзеячоў, зьвярнуўся да міністэрства ўнутраных спраў з просьбай аб дапамогу быццам-то створанаму ім „Беларускаму Таварыству“—на *процібеларускую агітацыю* і выдаваньне адпаведнае газэты ў беларускай мове. А ўспомненая ўжо намі польская газэта „Nasze Życie“ горача рэклямуе гэнае фіктыўнае „Таварыства“....

Пастаўце побач усе гэтыя факты, і вывад атрымаецца сам сабой. Проці незалежнае беларускае думкі, проці ўсяго беларускага грамадзянства вядзецца пляновы, акуратна зарганізаваны паход, каб, абвесьціўшы ўсё нашае грамадзянства „неблаганадзёжным“, „падставіць“ розных авантурнікаў-крыміналістаў, якія запраўды будуць кампрамітаваць беларускае імя, — а тады можна будзе сказаць: „Для беларусаў нічога нельга зрабіць, бо... у іх няма з кім працаваць!“

Уся справа белымі ніткамі шыта, і сьляды „работы“ яўна відаць!

Фантастычны данос.

Данос заўсёды мае ў сабе для людзей маральна чыстых нешта агіднае. І не дарма нават тая ўлада, якая карыстаецца услугамі шпікоў і даношчыкаў, глядзіць на іх з глыбокай пагардай: агульна-вядомы факт, што Напалеон I, калі адзін з вельмі заслужоных шпікоў папрасіў у яго ў награду ордэр Пачэснага Легіёну, адказаў яму: „Гэты ордэр я маю толькі для маіх жаўнераў!“.

Але асабліва агідным зьяўляецца рамясло *лжэ-даношчыкаў,*—тых, якія дзеля тае ці іншае мэты робяць *фальшывыя даносы.* А верх агіды прадстаўляе такі лжэ-даношчык—ксёндз.

Мы якраз маем перад сабой такі фальшывы данос на беларускія грамадзкія арганізацыі і нашых паслоў, сфабрыкаваны і надрукаваны на першым месцы ў горадзенскай польскай газэце „Nowe Życie“, пад якой чытаем подпісы: Wydawca *ks. posel Z. Kaczyński,* Redaktor—*ks. L. Sawoniewski.* Вось дасло̆ўны зьмест даносу „велебных айцоў“:

„Беларускім рухам кіруе Беларускі Цантральны Нацыянальны Камітэт у Вільні, які склікае правінцыяльныя зьезды з учасьцем беларускіх дзеячоў з розных мяйсцовасьцяў. Гэткі зьезд адбыўся ў пачатку ліпня (—гдзе?—*Рэд.*). Галоўным дакладчыкам быў пасол Рак-Міхайлоўскі. Прыехала каля 20 з нечым дэлегатаў: Андрэй Піньчук (Вільня), Андрэй Шурпа — брат вядомага б. актывіста (прыбыў з Ковенскай Літвы), Васіль Банькоўскі і Верабей (Горадня), Аградоўчык (Беласток), Бэрскі (Араны), Шак Кошка (Скідэль), Зофія Крышталовічанка (Варшава), Язэп Пракопій Маліноўскі і іншыя. Пасол Рак-Міхайлоўскі заявіў, што беларуская праца ўзмацоўваецца і абхоплівае месты, мястэчкі і вёскі. Беларусы спадзяюцца, што ў хуткім часе здолеюць зрабіць удар Польскай дзяржаве і паказаць сьвету, шта жывуць і патрапяць змагацца за волю. Цантральны Камітэт у найбліжэйшым часе маніцца распачаць сільную агітацыю пры помачы легальнае і нелегальнае літэратуры.

„У Бальшэвіі вядома „Чэка“, у нас здабывае славу беларускае „Цэка“, (Цантральны Камітэт), бо, як мы даведываемся, імкнецца да надзяленьня сваіх сяброў стрэльбай, выбуховымі матар'яламі. Ёсьць пэўныя дапушчэньні, што беларусы імкнуцца да арганізацыі баёвак і дывэрсыйных атрадаў, што паразумеваюцца з Ковенскай Літвой, ці з літоўскімі арганізацыямі ў справе атрыманьня грошы на агітацыйныя мэты і барацьбу з праціўнікамі. Ц. К. заклікае да скупляньня медзі, волава і іншых мэталяў (!!!) да зьбіраньня грошы пад рознымі відамі.

„Беларусы з Польшчы паразумеваюцца з галоўным беларускім (?!) дзеячом у Літве, папом Іванам Корчынскім з Горадні, які ўцёк у Літву ў 1922 годзе. Корчынскі прысылае сваіх кур'ераў у Вільню, якія паразумеваюцца з тутэйшымі дзеячамі і прывозяць ім грошы. Сярод беларускіх дзеячоў выдзяляецца пасол кс. Адам Станкевіч, называны беларусамі папулярна „Адамка“. Кс. Станкевіч у барацьбе з палякамі йдзе поплеч з праваслаўнымі, ня гледзячы на тое, што зьяўляецца каталіцкім сьвяшчэнікам. Робіць часта на шкоду Касьцёлу. Імкнецца да ўзмацненьня агітацыі на вёсках. Беларусы вялікія надзеі ўскладаюць на курсы беларускае мовы, якія маняцца хутка адкрываць“.

Зацікаўленая гэтым даносам *пасла* кс. Качынскага на ягоных соймавых *калегаў* — паслоў Рака-Міхайлоўскага і кс. Станкевіча, мы праверылі ўсе „даныя“ даносу і „факты“, зьмешчаныя ў ім, і ўстанавілі, што: 1) ніякага зьезду з учасьцем пасла Рака-Міхайлоўскага і пералічаных асоб ані ў паказаным часе, ані наагул *ня было*; 2) ніводная з асоб, названых у даносе, Беларускаму Нацыянальнаму Камітэту ў Вільні ані паслом *невядома*; 3) што „*Цантральны*“ Нацыянальны Камітэт у Вільні *ня істнуе*, а істнуе проста Беларускі Нацыянальны Камітэт у Вільні, які, апрача прадстаўніцтва арганізованага беларускага грамадзянства і выяўленьня апініі яго, іншых функцыяў не выпаўняе; 4) што *ўвесь гэты данос ад пачатку да канца выдуманы „велебнымі айцамі“*.

Ведама, само сабой узьнімаецца пытаньне: дзеля якой мэты „паважаныя духоўныя айцы“ наважыліся на гэткае маральнае злачынства, як *фальшывы данос*? Адказ знаходзім у канцы гэтага самага даносу, які заклікае ўладу *лавіць „беларускую крамолу“*, бо—рух беларускі шырокай хваляй разьліваецца нават і па Горадзеншчыне, якая найбольш заціснута і стэрорызована спаміж зямель Заходняе Беларусі.

Але аўтары даносу, пішучы яго, мусіць не падумалі, што сваім заклікам стаўляюць сваю-ж польскую ўладу ў дужа нялоўкае палажэньне: *лавіць тое, чаго няма,—немагчыма*, як ня мог у Вялейшчыне улавіць „бандытаў“ вядомы паліцэйскі „асьпірант“ Котарбіньскі, які... сам з сваімі таварышамі па службе рабаваў і забіваў людзей...

Ів. Мялешка.

Вынікі лёнданскае канфэрэнцыі.

Парыжская часопісь „Eclair“ гэтак прадстаўляе „балянс“ лёнданскае канфэрэнцыі, стаўляючы побач вынікі яе для Нямеччыны і для Францыі:

	Нямеччына:	**Францыя:**
Зыск:	800 міліёнаў залатых марак; чыгункі Руры і Прырэйнскае краіны; гаспадарчае аб'яднаньне Нямеччыны і скасаваньне мытных граніц; паварот выдаленых урадоўцаў; абарона ад нарушэньняў гэтага; скасаваньне санкцыяў (— зьняцьце акупацыі — *Р.*).	Нічога!
Страты:	Нічога!	Памяншэньне адшкадаваньняў на 60%; утрата перавагі ў камісіі адшкадаваньняў; немагчымасьць атрыманьня сплат з прычыны злой волі Нямеччыны; зрачэньне важных палітычных і гаспадарчых заставаў; утрата адміністрацыйнага кантролю на левым беразе Рэйну.
Спадзяваньні:	Прыняцьце ў Лігу Народаў, як роўнапраўнае дзяржавы; поўная фінансавая адбудова; карысьці для прамысловасьці пры новым уваходзе яе на сусьветны рынак; абмежаваньне правоў рэйнскае камісіі; магчымасьць падгатоўкі новае вайны.	Нямецка-француская гаспадарчая ўмова, дэтальныя пастановы якое яшчэ невядомы, але якая ў кожным разе будзе для Нямеччыцы роўна карысная, як для Францыі; канфэрэнцыя ў справе міжысаюзьніцкіх даўгоў з невядомым вынікам; нявыразныя абяцанкі ў справе праблемы бясьпечнасьці ў пастаці агульнага разаружэньня і ўзаемных гарантыйных умоваў пад апекай Лігі Народаў.

Француская газэта забылася сказаць толькі аб адным: аб тым, што ў працягу ўсяе ваеннае акупацыі Руры і Рэйнскае краіны Францыя не магла ў Нямеччыны сілай нічога ўзяць, а цяпер нямецкія залатыя маркі, здабываныя надмернай працай нямецкіх работнікаў, самі паплывуць у францускія кішані...

Ніколі не зьніштажай сваей беларускай газэты! Прачытаушы, давай суседу, ці знаемаму, каб і ён пазнау прауду аб жыцьці свайго народу і даведауся, што робіцца на сьвеце!

Да усяго беларускага вучыцельства.

Беларуская Школьная Рада ў Вільні, маючы на мэце арганізацыю беларускіх пачатkавых школ на аснове новага закону аб ужывальнасьці няпольскіх моваў у школе, прынятага Польскім Соймам 9./VII. сёлетняга году, а які ўвойдзе ў жыцьцё 1./X. 1924 году, а таксама жадаючы наладзіць беларускія вучыцельскія курсы, аб чым робяцца захады перад уладай,—гэтым зварочваецца да ўсіх настаўнікаў—беларусаў, як працуючых у школах, так і безработных, каб далі аб сабе весткі, запоўніўшы ніжэйпаданую анкету:

1. Імя і прозьвішча.
2. Век, або калі радзіўся.
3. Што скончыў.
4. Стаж (колькі гадоў вучыў і ў якой школе).
5. Ці скончыў беларускія курсы.
6. Як прыгатаваны з полёністыкі.
7. Чым цяпер займаецца.
8. Ці мае польскае абыватэльства.
9. Адрас.

Запоўніўшы гэтую анкету паводле вышэйпададзенага ўзору, Белуская Цантральная Школьная Рада ў Вільні просіць безадкладна прыслаць яе па адрасу:

Wilno, ul Wileńska 12—6.
Białoruska Centralna Rada Szkolna.

Беларус. Цантр. Школ.
Рада ў Вільні.

Паварот м. Пілсудскага у армію?

У польскай „пілсудскай“ прэсе горача абгарываецца пытаньне аб пavароце да чыннай службы ў арміі марш. Пілсудскага.

Як ведама, апошні зьезд легіяністаў у Любліне вельмі востра і рашуча паставіў гэтае дамаганьне. На зьезьдзе, як піша „Ku . Poranny“, панавалі **настроі няпрыхільныя да ваен. мін. Сікорскага** за яго „павольнасьць“ у гэтай справе... Паўафіцыяльны орган ваен. мін. „Zbrojna Polska“ ўступіўся за міністра, і пайшла вострая палеміка! Нядаўныя прыяцелі — Сікорскі і Пілсудскі, як відаць, нешта пасварыліся... Аднак-жа фактычна справа павароту Пілсудскага ў армію шмат пасунулася напярод, што вельмі цікава можа і з аб‘ектыўнага боку. Бо-ж ведама, што Пілсудскі — найзаядлейшы вораг „Усходу“...

Вельмі цікава, што м. Пілсудскі галоўным варункам свайго павароту ў армію ставіць назначэньне яго на такую пасаду ў арміі, якая-б яму **напярод гарантавала становішча... вярхоўнага камандзіра польскіх войск на выпадак вайны!**

І вось, дагэтуль урад Грабскага, разам з Сікорскім, які заўсёды лічыўся пілсудчыкам, адмаўляў м. Пілсудскаму ў яго пратэнсіі... А на іншыя прапазіцыі ня йшоў ужо м. Пілсудскі.

Вельмі характэрна для агульнай „пацыфісцкай кан‘юнктуры“ нашых дзён, што польскі ўрад, хаця неяк асабіста ня вельмі ахвочы, але, відаць, пад прымусам нейкага „аб‘ектыўнага“ фактара, — пайшоў на ўступкі... Для м. Пілсудскага будзе спэцыяльна створана пасада генаральнага інспэктара арміі, якая, як цьвердзіць „Kur. Por.“, аўтаматычна робіць яго „галоўным начальнікам“ арміі ў часе вайны.

Мы ня ведаем, як скончыцца спрэчка паміж Пілсудскім і Сікорскім аб старшынстве ў вышэйшай ваеннай радзе: бо, як ведама, пратэнсіі Пілсудскага на гэтае старшынства, якое ўсюды належыць з ураду ваеннаму міністру, асабліва папсавалі адносіны паміж даўнейшымі прыяцелямі.

Але галоўнае мы ведаем: урад пачуў патрэбу, ня гледзячы на апазіцыю правіцы і на выразна палітычную ахварбоўку м. Пілсудскага, няпрыемную для „апалітычнага“ ўраду Грабскага, — паклікаць м. Пілсудскага да „працы ў арміі“.

І ўрад і п. Прэзыдэнт, здаецца, зрабілі ўсе уступкі Пілсудскаму... Але яны адмовіліся толькі... браць на сябе адказнасьць за гэты крок і ўносяць аб гэтым асобны законапраект у Сойм...

Размова з „генаралам“ Балаховічам.

У „Kur. Por.“ зьмешчана даўжэнная размова з вядомым „генаралам“ беларуска-польскіх войскаў Балаховічам.

Размова гэтая, як і самы прыезд п. Балаховіча ў Варшаву якраз у мамэнт аканчальнага прыняцьця ўрадам апрацаванай сыстэмы мераў на „ўсходніх крэсах“, а такжа „новай палітыкі адносна беларусаў“, абапертай, з аднаго боку, на „законы аб меншасьцях“, а з другога ...на віленскае „Грамадзянскае Сабраньне“,— вельмі цікавыя і даюць магчымасьць крыху разабрацца ў тым, што можа чакаць яшчэ нашу многапакутную Заходнюю Беларусь — мо‘ нават у бліжэйшыя часы...

„Генарал“ Балаховіч спачатку яркімі фарбамі рысуе палажэньне на „крэсах“ беларускіх, дзе, дзякуючы камуністычнай агітацыі, стварыўся зусім „urobiony grunt“... „Беларускі хлоп — збунтаваны і здэзорыентаваны“. „Камуністычныя адозвы аб тым, каб не плаціць падаткаў, не даваць рэкрутаў польскаму войску і наагул — байкатаваць загады польскіх уладаў, — паволі збаламуцілі нявырабленых беларускіх сялян“...

І вось, кажа спрытны „генарал“ — „цяпер якраз не хапае чалавека, які-б кінуў беларусам іншы заклік“. — „Беларусы за ўсякую цану (!) шукаюць свайго беларускага бацькі — гэтмана!“...

Беларусы шукаюць Балаховіча, дык і Балаховіч паехаў у Варшаву — шукаць польскага ўраду...

Так гэта дaслоўна і гаворыцца далей.

Але, каб наперад паказаць свой тавар з найлепшага боку, „генарал“ кажа, што яго „шукаюць“, каб зрабіць сваім „гэтманам“, ня толькі беларусы, але так сама „шукаюць“, каб перакупіць ці перахапіць гвалтам, і канкурэнты варшаўскага пакупца — маскоўскія палітыкі...

Вельмі цікавыя „рэвэляцыі“ робіць „генарал“ аб тым, як бальшавікі ня толькі „хадзілі па яго пятох, нагаварывалі яго адкрыта, абяцалі, дый — нават — клалі ўжо перад ім грошы“ на стол!... — „каб, зразумела, перацягнуць гэткую ўплывовую сярод беларусаў сілу на свой бок“. Але ён астаўся цьвёрдым! Тады бальшавікі быццам хапіліся тэрору... „Каля майго дому ходзяць нейкія людзі, падкідываюць усякія адозвы, прысуды сьмерці, пагрозы, мае ўласныя партрэты з чорным крыжам“ (можа йшчэ і фатаграфуюць „генарала“ сілком?!).

Сьпярша гэтыя рэчы сьмяшылі „генарала“, але ўрэшце пачалі „дэнэрваваць“ і давялі аж да „фурыі“.

Але „розум панаваў над пасіяй“, і „генарал“ не забіваў пакуль-што нікога з тых людзей, дый то толькі дзеля таго, што гэта было-б выкарыстана яго „ворагамі проці яго самога“...

І вось, „генарал“ сядзеў у сваей, адданай яму на канцэсію ўрадам, Пушчы і тлумачыў там, дзе ляжыць пагібель Белай Русі. Але ўрэшце наважыўся растлумачыць усё гэтае — ў самай Варшаве. Бо ўжо далей маўчаць ён ня мог...

Справа — ў тым, што „бальшавікі, а перадусім штаб чырвонай арміі гвалтоўна рыхтуе беларускае паўстаньне“. „Зразумела, прабавалі ўсялякіх шляхоў, каб на чале яго паставіць мяне, бо я — патрэбны, як той чырвоны сьцяг, які-б падняў масы“.

„Але цяпер (пасьля адмовы „генарала“...) я ведаю, што **гэтае паўстаньне павядзе нехта другі і выкарыстае для мэтаў Масквы**“!

Бальшавікі ведаюць добра што адзіны толькі Балаховіч — запраўдная перашкода для іх, і вось за ўсякую цану хочуць яго забіць, але перад сьмерцю выкарыстаць. І вось, дзеля гэтага некалькі разоў ужо рабілі спробы, захапіўшы яго, вывязьці за кардон, каб там змусіць падпісаць нейкую беларускую адозву, якая мела-б (дзеля падпісу „генарала“!...) вялікае агітацыйнае значэньне — нават — „перад Эўропай“... А пасьля гэтага забіць...

Пасьля гэтых „рэвэляцыяў“ аб цэннасьці ўласнай асобы, „генарал“ дае польскаму ўраду рад добрых радаў, як лавіць і садзіць у „абозы“... ўсіх „азылянтаў“, якім радавы ўрад даў амністыю за іх барацьбу проці СССР...

Далей Балаховіч кажа, што да яго зьвяртаецца маса людзей, пытаючыся, „калі ён пачынае паўстаньне?“... І ўсе гэтыя людзі аказываюцца „падасланымі з Масквы“. Цэлыя масы сялян і работнікаў быццам ідуць да Балаховіча, прадаючы ўсю сваю маемасьць, і аддаюцца на яго волю. А калі ён адмаўляецца „пачынаць рух“, дык тыя вельмі разчаровываюцца...

Вось, хто такі, паводле ген. Балаховіча, ген. Балаховіч! — Вось, які „рух“ пачынаецца на Беларускіх „крэсах“...

Якія ж канкрэтныя вывады робіць ген. Балаховіч з усіх гэтых сваіх „пасылак?“. — Чаго ён хоча ад польскага ўраду?

Перадусім ён прыехаў у Варшаву, каб паведаміць, што яго лясная канцэсія (відаць, у зьвязку з агульным крызісам) працуе вельмі дрэнна і корміць яго — слаба... — А дзеля таго ён просіць, каб урад прыняў яго ізноў на службу ў польскую армію...

Гэта — так сказаць — „асабіста - патрыятычны“ вывад з усяго запраўды па мастацку намаляванага ім абраза фатальнага палажэньня спраў на Беларускіх „крэсах“ і — важнасьці яго асобы.

А для нас цікава „бяседу“ спрытнага „генарала“ зьвязаць наагул з „новым курсам“ польскай палітыкі на нашых „крэсах“ у яшчэ больш шырокай рамцы агульнага стану рэчаў у Усходняй Эўропе.

Можа акурат цяпер ізноў — з п варотам марш. Пілсудзкага на чынную службу ў арміі — пачнуцца нейкія новыя „экспэрымэнты“... І чы-ж запраўды „генарал“ Балаховіч — у ролі „Гэтмана Заходняе Беларусі“, з дапамогай — „начальніка цывільнай канцэлярыі“ яго — ў асобе ...пана Валэйшы, — не адратуюць „польскай справы“ на беларускіх „крэсах“?!...

З газэт.

Гаспадарчая пагроза.

У сувязі з атрыманьнем Нямеччынай пазыкі на адбудову яе гаспадарчага жыцьця ў суме 800 міліёнаў залатых марак, а такжа з паваротам захопленых Францыяй нямецкіх абшараў з багатымі капальнямі каменнага вугальля, нямецкая прамысловасьць шпарка пойдзе ўперад. Гэта зьяўляецца вялікай пагрозай эканамічнаму жыцьцю Польшчы: з аднаго боку, таньнейшыя нямецкія тавары будуць забіваць на рынку ўсю вытворчасьць польскае прамысловасьці, з другога—польскае вугальле з Горнага Сьлёнску ня будзе ўжо мець на сябе пакупцоў у Нямеччыне....

Польскія газэты ўжо зразумелі гэтую сьмяротную небясьпеку для Польшчы. „Gaz. Warsz.“ піша:

> Зусім ясная рэч, што, калі мы хочам абмінуць небясьпеку напльву нямецкіх тавараў, дык мы павінны пэрыяд эканамічнага крызісу ў нас закончыць адначасна, ці нават раней за Нямеччыну! Інакш польскае гаспадарчае жыцьцё апынулася-бы перад пагрозай заліцьця Польшчы нямецкімі таварамі. Даволі прыпомніць, што, з мамэнтам наладжаньня гаспадарчых адносінаў у Нямеччыне і аднаўленьня так-званага гаспадарчага адзінства, мы павінны быць прыгатаваны да вугальнага байкоту з боку гэтага гаспадарства.

Абмылкі у выданьнях творау Багушэвіча.

У першых заграніцных выданьнях твораў Францішка Багушэвіча, сабраных у зборніках „Dudka Biełaruskaja“ Macieja Buraczka (Kraków, 1891 rok) i „Smyk Biełaruski“ Symona Reuki spad Barysawa (Poznań, 1894 r.) зроблены некаторыя друкарскія абмылкі, якія зьмяняюць і скажаюць сэнс і тлумачацца незнаёмствам карэктароў з беларускай мовай. Абмылкі гэтыя рэзка кідаюцца кожнаму ў вочы, і іх у новых выданьнях, робленых ужо ў краю пад кіраўніцтвам саміх беларусаў, лёгка было ўсьцерагчыся. Аднак, выдаўцы, відаць, не адважыліся на такі рашучы крок, як папраўляньне Багушэвіча, хаця ў гэных абмылках аўтар бязумоўна не вінаваты і напэўна сам бы іх паправіў, калі-б доля судзіла яму дажыць мамэнту скасаваньня забароны беларускага друку ў межах Расеі.

Абмылкі гэтыя зроблены ў двух вершах: у „Дудцы“ — ў вершу „Maja chata“ і ў „Смыку“ — ў вершу „Nia curajsia“, бадай-што самым папулярным пасьля „Chreśbinau Maciuka“.

У „Маей хаце“ ёсьць два такія радкі:

„Nie pajdu, nia treba, bo każuć zajedzi,
Ad czužoha chleba drasny absiadajuć,...

Вось-жа, на канцы першага радка абмылково „drasny“ павінна быць „dziasny“, і гэтыя радкі трэба чытаць так:

Не пайду, ня трэба, бо, кажуць, заедзі
Ад чужога хлеба дзясны абсядаюць....

Справа разьвязваецца вельмі проста, бо карэктар лёгка мог не дагледзіць такое, на пагляд, дробнае абмылкі, як „drasny“ (слова таксама беларускае) замест „dziasny“.

У шостым выданьні „Дудкі“, выпушчаным у Менску ў 1922 г., ёсьць першая спроба паправіць скажоны тэкст, але рэдакцыя, не дагадаўшыся, што абмылка датычыць толькі дзьвюх літэраў у слове „dziasny“—„zi“, замененых на „r“, зьмяніла ўсё гэнае слова і паставіла слова „губы“. Па сэнсу замена даволі блізкая, але ня точная, дый фактычна заедзі бываюць на дзёснах, а не на губах.

Другое скажэньне тэксту знаходзім у „Смыку“ ў вершу „Ня цурайся“, дзе ёсьць ажно дзьве абмылкі. Тут у-ва ўсіх выданьнях чытаем:

Ej, śmialej adkrywaj haławu,
Ja pakłon moj tabie da ziamli...

Вось-жа гэтыя незразумелыя радкі зробяцца зразумелымі, калі ў першым радку адкінем канцавую коску, а ў другім у слове „Ja“ замест „J“ паставім, як і павінна быць, „N“. Тады сэнс будзе:

Эй, сьмялей адкрывай галаву
На паклон мой табе да зямлі...

У тым-жа вершу ніжэй ёсьць такія радкі:

Kab umieu kirawać ja piarom, —
Ja-by ksionžku sczyrkau, jak papar,
Ja-b tym, jak my siejem, arom
I jak kosim i žniom boży dar.

Вось-жа ў пачатку трэцяга радка зроблена такая друкарская абмылка: „Ja-b“ замест „J ab“. Калі яе паправім, дык сэнс ізноў станецца ясным:

Каб умеў кіраваць я пяром, —
Я-бы ксёнжку счыркаў, як папар,
І аб тым, як мы сеем, аром
І як косім і жнём божы дар.

Усе гэтыя скажэньні тэксту праз друкарскія абмылкі былі паўтораны пецярбурскай выдавецкай суполкай „Загляне сонца і ў наша ваконца“, ды з яе лёгкае рукі іх паўтаралі ўсе пазьнейшыя выдаўцы, ды ў скажоным відзе папалі яны і ў вучнёўскія хрыстаматыі, стаўляючы ў дужа прыкрае палажэньне як вучняў, якія вучацца гэных вершаў на памяць, не разумеючы іх, так і вучыцялёў, якія ня могуць растлумачыць, чаму „драсны“ вырастаюць недзе ад „чужога хлеба“ і т. п.

Радзім усім, хто вучыць у школах, зрабіць паказаныя тут папраўкі ў сваіх кніжках, ды ска-

Карыстаючыся вялікімі заграңічнымі крэдытамі, немцы лёгка здолеюць разьвярнуць вельмі шырокую праграму гаспадарчае санацыі. У гэтых варунках такжа і з польскага боку павінны быць учынены энэргічныя высілкі дзеля здабыцьця замежных крэдытаў на санацыю і разьвіцьцё нацыянальнае вытворчасьці.

Бяда толькі, што з крэдытамі для Польшчы справа стаіць дужа блага. Францыя „давала“ пазыкі, але... „з рук ня пускала“, бо пазычанымі (на паперы!) Польшчы грашмі аплачывала сабе яе рахункі за прададзеныя паляком военныя матар‘ялы!....

Mutatis mutandis....

Орган кракаўскіх кансэрватараў „Czas“, баронячы Польшчу ад закіду ўціску нацыянальных меншасьцяў, стараецца адвярнуць агульную ўвагу ад Польшчы—да Нямеччыны. Вось што піша гэная газэта:

> Мо‘ йшчэ горш прадстаўляецца справа нацыянальных меншасьцяў у Нямеччыне. Там на міліён палякоў, якія асталіся ў межах Нямецкае дзяржавы, няма ніводнае польскае школы (?!), а польская мова выключана з адміністрацыі і судоў. Польская прэса ледзьве можа істнаваць пад навалай паліцэйскіх і судовых кар, вызначаных за найменшую, або проста выдуманую правіннасьць. Нават у касьцёл пранікае нацыянальны уціск...

І гэтак далей.

Калі-б замест слова „немцы“, „Нямеччына“ паставіць „палякі“, „Польшча“, а слова „палякі“, „Польшча“ замяніць у гэтым адрыўку славамі „беларусы“, „Заходняя Беларусь“, дык выйшаў-бы акурат... точны абраз нашага жыцьця!

І трэба мець дужа сьмеласьці і рызыканцтва, каб сказаць, што жыцьцё палякоў у Нямеччыне „горшае“ за жыцьцё беларусаў у Польшчы. Немцы за уціск нацыянальны заўсёды давалі і даюць „сваім“ паляком высокую матар‘яльную культуру і дабрабыт; мы-ж і гэтага ня бачым....

Палітычныя падзеі.

Адозва польскіх запасных ахвіцэраў.

Саюз запасных ахвіцэраў Польскай Рэспублікі выдаў адозву, у якой ахвяруе запаснае польскае ахвіцэрства на абарону ўсходніх граніцаў Польшчы—заместа паліцыі, якая каштуе вельмі дорага, але выпаўняе сваю задачу дрэнна. Адозва кажа, што войска хутчэй і таньней завядзе „мір“ на Крэсах, як паліцыя...

Арышт 150 „камуністаў“ у Варшаве.

У памешканьні валакністага саюзу арыштавана ўсё сабраньне работнікаў, якіх паліцыя лічыць камуністамі...

Арышт Махно ў Данцыгу.

Данцыгская паліцыя арыштавала „атамана“ Махно і высылае яго, як шкоднага чужака.

Справаздача Ракоўскага аб англійска-расейскай канфэрэнцыі.

Французская газэта „Matin“ так пераказывае справаздачу старшыні радавай дэлегацыі аб рэзультатах англійска-расейскай канфэрэнцыі:

„Радавая дэлегацыя прызнала прынцыпова дамаганьні англійцаў у справе даваенных даўгоў, бо гэта наагул палітычна ўзмацавала становішча СССР і адкрывае яму і іншыя фінансавыя рынкі, апроч англійскага. З усяго расейскага доўгу Англіі ў лічбе 40 міл. фунтаў (200 міл. даляраў) самі англійскія крэдытары запрапанавалі нам заплаціць толькі палову. Але яны будуць в. здаволены, калі мы заплацім толькі чэцьверць, бо інакш яны не атрымаюць нічога! Мы згадзіліся, як казалі адразу, заплаціць толькі 10 міл. фунтаў у працягу пяці гадоў і з гэтага пункту ня зыйшлі.

„Але за гэта Англія нам гарантавала пазыку, што дасьць нам магчымасьць атрымаць дадатковыя пазыкі і на другіх фінансавых рынках...

„У справе прапаганды мы не зрабілі ніякіх уступак, якія-бы йшлі далей таго, на што мы згадзіліся яшчэ ў першым торговым дагаворы.

„Трэба яшчэ адзначыць асобна, што гэты новы дагавор ня быў-бы ніколі падпісаны англійскім урадам, калі-б не рашучы націск англійскага пралетарыяту“...

Пратэст Кірыла Раманава.

Былы вялікі князь Кірыл Уладзіміравіч паслаў англійскаму ўраду пратэст проці заключэньня дагавору з бальшавікамі, а перадусім —

Грозны голад у С.С.Р.Р.

У газэце „Праўда“ Зіноўеў піша, што неўраджай ахапіў вялікі абшар СССР, і пагражае вялікшым голадам, чым гэта думалі раней.

Новыя арышты камуністаў у Румыніі.

ПАТ падае, што ў Румыніі ізноў арыштаваны 30 камуністычных павадыроў.

У Бэсарабіі адкрыты новыя вялікія склады аружжа, быццам паходзячага з Расеі.

Справа роспуску арміі ў Даніі.

У Даніі пачалася вельмі цікавая і драматычная барацьба паміж прыхільнікамі распушчэньня зусім арміі і—яе ўтрыманьня, а нават — павялічэньня. Першыя даводзяць, што малая Данія павінна, падобна даваеннай Бэльгіі, аб‘явіць назаўсёды нэйтралітэт, дабіцца гарантаваньня яго ўсемі дзяржавамі і зусім распусьціць армію, якой папросту народ ня мае сілаў і грошы ўтрымліваць. Бо, калі армія мае запраўды бараніць граніцы, дык трэба ўжо пачаць завадзіць паветраны флёт, што зусім не па кішані для краю.

Парадак унутры будзе ахоўваць паліцэйскі корпус з 7.000 чалавек. У гэтым сэньсе ўрадам і быў апрацаваны і ўнесены ў Сойм законапраект. Ён выклікаў цэлую буру ў правым лагеры, а перадусім сярод саміх паноў ваенных.

Бунт у грэцкім флёце.

Камандзір ваеннага карабля капітан Коліалексіс, які быў завочна засуджаны ваенным судом на 2 месяцы турмы, адмовіўся пакінуць карабель і аддацца ў рукі ўлады. Наадварот, маючы за сабой шмат нездаволеных — звольненых у часе пераваротаў—ахвіцэраў, ён падняў бунт проці ўраду, патрэбаваўшы з свайго боку прыняць назад усіх звольненых.

Марскі міністар пастанавіў самымі суровымі мерамі спыніць бунт. Кап. Коліалексісу дадзены тэрмін пакарыцца, пасьля чаго ўрад прыме свае меры.

Хаўтуры Маттэотті.

Адбыліся грандыёзныя хаўтуры забітага фашыстаўскім урадам сацыялістычнага пасла Маттэотті. Хаўтуры выліліся ў вялізарную маніфэстацыю народу проці фашыстаў.

У часе хаўтуроў у Нэапалі і ў Рыме ўзьняліся масавыя сутычкі работнікаў з фашыстамі, якія шмат дзе мелі крывавы канец.

Новая канфэрэнцыя Малай Антанты.

У Любляне адбудзецца новае спатканьне міністраў заграңічных спраў дзяржаў Малай Антанты. Будуць разважаць пытаньне расейскае і справу рэзультатаў Лёнданскай Канфэрэнцыі.

Паўстаньне ў Афганістане—справа англійскіх агентаў.

„Извeстия“ пішуць, што паўстаньне ў Афганістане выклікана працай англійскіх агентаў. Англія пастанавіла разбурыць новы лад і ўрад, створаны Нацыянальным Сабраньнем. На другі дзень пасьля падпісаньня лёнданскага дагавору англійскі ўрад пачаў агітацыю ў Афганістане проці СССР. Гэта разьвязывае рукі і радаваму ўраду.

Пасьля Лёнданскай Канфэрэнцыі.

Справа лёнданскіх умоваў у Рэйхстагу.

23 жніўня адбылося паседжаньне нямецкага парляманту (Рэйхстагу), на якім прэм. Маркс і іншыя міністры зрабілі даклады аб Лёнданскай Канфэрэнцыі і заклікалі Рэйхстаг ратыфікаваць падпісаныя ўрадам дагаворы. Канцлер Маркс казаў, што ў Лёндане першы раз з немцамі размаўлялі, як з роўнымі, і не накідалі ім ніякіх ультыматумаў. Калі не ўсяго дабілася нямецкая дэлегацыя, дык вельмі многага. Калі Рэйхстаг адкіне гэтыя ўмовы, дык шмат пагоршыць палажэньне ў акупаваных правінцыях і адсуне вырашэньне справы адшкадаваньняў.

Нацыяналісты і камуністы праз увесь працяг прамоваў прадстаўнікоў ураду перапынялі прамоўцаў крыкамі і сьмехам. Рэшта Рэйхстагу адказывала ім воплескамі.

На гэтым паседжаньне закрыта. Відаць, у ўраду ўсё яшчэ няма зусім пэўнай большасьці. Далейшая дыскусія над дэклярацыяй ураду і першае чытаньне законапраектаў, зьвязаных з плянам Доўса, адложаны на панядзелак.

Справа лёнданскіх умоваў у французскім парляманце.

Французскі прэм. Эрыо ў сваей прамове ў парляманце бараніў перад нацыяналістамі карысьці лёнданскіх умоваў з немцамі. Эрыо пераважна націскаў на тое, што ад ваеннай перамогі над Нямеччынай Францыя, ня гледзячы на акупацыю Руры, мела толькі здаваленьне амбіцыі, але ня мела „ніводнага су (гроша) ў кішані“, і толькі пасьля лёнданскага паразуменьня будзе мець зусім рэальныя карысьці.

Прадстаўнік сацыялістаў, вядомы Леон Блюм, заявіў, што сацыялісты падтрымліваюць і пахваляюць палітыку ўраду.

Французскія нацыяналісты з свайго боку вельмі крытыкавалі лёнданскія ўмовы...

Да беларускага вучыцельства, скончыўшага ў 1921/22 г. вучыцельскія курсы ў Кракаве.

ГРАМАДЗЯНЕ!

У 1921 г. польская ўлада адарвала Вас ад свайго роднага Беларускага Народу і выслала на вучыцельскія курсы ў Кракаў. Па сканчэньні гэтых курсаў тая-ж улада паназначала Вас на вучыцялёў у польскія школы—часта нат‘ ня ў роднай краіне.

Даволі зьдзеку!

Пара Вам вярнуцца да свайго Беларускага Народу і сярод яго шырыць прасьвету.

Беларуская Цантральная Школьная Рада ў Вільні, прыступаючы да арганізаваньня беларускіх пачаткавых школ на 1924/25 школьны год, гэтым зварочваецца да Вашага беларускага пачуцьця з просьбай найхутчэй адказаць ей на гэтыя пытаньні:

1 дзе Вы цяпер прабываеце? (Ваш акуратны адрэс),

2. ці згодны Вы, замест у польскай, працаваць у беларускай школе?

Грамадзяне, адклікайцеся!!!

Беларус. Цантр. Школ. Рада ў Вільні.
(Віленская вул. № 12. п. 6.).

Іх прамоўца абураўся на тое, што немцам зьняты 42 мільярды кантрыбуцыі, што ім дадзена права апэляваць да вышэйшага трыбуналу, чаго не далі немцы французам, калі пабілі іх у 1871 годзе.

Эрыо, выступіўшы паўторна, горача бараніў рэальную карысьць гэтых умоваў для Францыі, а перадусім для французскага скарбу.

ХРОНІКА.

У справе адкрываньня беларускіх школ. Цантральная Беларуская Школьная Рада ў Вільні выпрацавала ўжо падробную інструкцыю, узоры ўсялякіх паданьняў і т. п. Усё гэта будзе апублікована ў беларускіх часопісях і выдрукавана ў асобнай кніжачцы-справачніку.

А ўсё-ж такі ўсё будзе па старому! Нас паведамляюць з Слонімскага павету, што там нядаўна адбыўся зьезд войтаў і гмінных пісараў. Калі пачалі гутарыць аб тым, як маюць правадзіцца ў жыцьцё новыя „языковыя“ законы, пан староста ясна і выразна заявіў, што аб гэтым няма што і клапаціцца, бо... ўсё будзе і далей так, як было дагэтуль!

Рэкорд нецярпімасьці. З Гадышэва, Бельскага павету, які новымі законамі аб „меншасьцях“ аканчальна „анэктаваны“ да нацыянальна польскага абшару, нас паведамляюць аб гэткім факце.

На праваслаўных могілках здаўна стаіць вялікі каменны памятнік пахаванаму тут пратаерэю Бурсе. На ім быў высечаны надпіс славянскімі літарамі і зроблены абраз Уваскрасеньня. У адзін пекны дзень абраз і надпіс аказаліся зьбітымі і заместа іх радуе душы добрых польскіх „патрыотаў“ надпіс папольску: Ś. p. ks. proboszcz Bursa!....

Яшчэ аб бясьпечнасьці „Усх. Крэсаў“. Учора, ў ваўторак, на радзе міністраў, праектавалі аканчальна зацьвярдзіць ўсе апрацаваныя ў апошні час, ў паразуменьні міністраў ваенага і ўнутраных спраў — меры ў справе бясьпечанасьці ў „Усходніх Крэсаў“.

Як мы падавалі, галоўны зьмест „рэформы“— ў тым, што ўлада паліцэйская, наагул — увесь паліцэйскі апарат будзе падпарадкаваны ўладзе ваеннай. Генаралу Рыдзу-Сьмігламу будуць дадзены вялікія паўнамоцтвы, і гэтак фактычна на шырокім пагранічным пасе мае быць уведзена ваеннае палажэньне.

Як падае „Kur. Por.“, будуць зроблены і „некаторыя асабістыя перамены на вышэйшых становішчах у адміністрацыі ўсходніх ваяводзтваў“...

Бэнэфіс мястовай паліцыі у віленскай Радзе. Бурныя спрэчкі выклікала на апошнім паседжаньні Віленскай Мястовай Рады прапазіцыя раднага Студніцкага гэткага зьместу:

„З увагі на часта паўтараючыяся выпадкі зладзейства ў кватэрах, прычым ніколі не выкрываюцца вінавайцы, Рада Места Вільні даручае Магістрату, каб ён зьвярнуў увагу адноснае ўлады на неабходнасьць прыняць адпаведныя меры, бо бязкарнасьць усё павялічываючагася зладзейства даказывае дэфэкты дзяржаўнай паліцыі ў Вільні. Утрыманьне гэтай паліцыі страшэнна абцяжае бюджэт места, але не дае яго грамадзянам належнай аховы маемасьці ад праступнікаў і зладзеяў, якія бязкарна гуляюць па месту“...

Сьпешнасьць заявы прымаецца аднагалосна. Па сутнасьці, пасьля вельмі цікавых спрэчак, прапазіцыя прымаецца аднагалосна, проці аднаго толькі вядомага эндэка Федаровіча, які даводзіў, што хоць яго асабіста 2 разы абакралі і ні разу паліцыя не зрабіла нічога, але ён—проці гэткага рэзкага пратэсту, які выражае крыўднае для паліцыі недаверые да яе з боку места Вільні.

Пісьмо у Рэдакцыю.

Паважаная Рэдакцыя!

Прашу надрукаваць гэтыя радкі ў справе нябывалага яшчэ ў беларускай прэсе ілжыва-бруднага выпаду ананімнае аднаднёўкі пад назовам „Абух“ на мяне і на цэлы рад паважаных маіх таварышоў па працы.

На гэную паскудную зьвягу я не адказываю і не цягну вінавайцаў пад суд, бо — гэта толькі рукі, якія робяць заказаную ім некім „вышэйшым“ за іх работу. Да галавы-ж, на жаль, я дабрацца не магу....

Судовая практыка звычайна шукае вінавайцаў злачынства сярод тых, каму гэнае злачынства магло даць нейкую карысьць. Вось-жа лёгка дагадацца, хто маральны вінавайца бруднага выпаду: **каму некарысна** палітычная работа зарганізаванага беларускага грамадзянства і **карысна** абліваць за гэту работу гразёю мяне, нашых паслоў і ўсіх запраўдных барацьбітаў за волю і правы беларускага народу.

Перадрук усіх брудаў і порнаграфіі з „Абуха“ п. Обстам у польскай эндэцкай газэце „Dziennik Wileński“ толькі аблягчае выкрыцьце **галавы**, якая кіравала і кіруе бандай крыміналістаў і правакатараў у барацьбе гэнае банды з беларускім грамадзянствам. **Ант. Луцкевіч.**

Вільня, *24. VIII. 24.*

Весткі з вёскі.

Адбудоўваюць.

(*Карэспандэнцыя з Наваградчыны*).

У 1920 годзе вёску Даўгінава дачыста спаліла польскае войска. Пачакаўшы надарэмна 3 гады на ўрадавую дапамогу дзеля адбудовы зьнішчаных будынкаў, жыхары пачалі збываць апошнюю скаціну і збожжа і купляць лясны матар'ял. Многа сялян засталіся зусім бяз хлеба і вопраткі, але здабылі матар'ялу і пабудавалі як-небудзь хаты. Вось жа тады апомнілася польская паліцыя, што трэба дапамагаць. Адзін раз уяжджаець у вёску паліцыянт і, угледзіўшы новы зруб хаты, запытаў у селяніна: „Czyj to dom?“ Калі селянін сказаў, што Зьмітрука Мацука, дык паліцыянт загадаў паклікаць Мацука да яго. Падыйшоўшы ўласьнік хаты запытаў, дзеля чаго яго паклікалі. Тады паліцыянт патрэбаваў ад Мацука **пляну і пазваленьня на будоўлю хаты**, а як у апошняга плану не знайшлося, то паліцыянт зажадаў ад яго 50.000.000 марак польскіх. Абураны гэткаю „дапамогаю“ Мацук сказаў: „каб я меў 50 мільёнаў марак, дык я бы ўжо жыў у сваей хаце“. Урэшце **паліцыянт забараніў яму канчаць хату!**

То мусі-быць гэта ўжо настала тая дапамога, якой мы ад 1920 году чакаем?! **Калінаўскі.**

М. Будслаў, Дунілавіцкага павету.

Увесь час у нашым мястэчку неяк было ціха і, калі прыходзілася чытаць у газэце пра ўсялякія няпрыемныя здарэньні ў другіх мясцовасьцях, неяк аж брала ўцеха, што жывеш у такім спакойным мейсцы. Але вот дзеля спакойнасьці прыслалі трохі паліцыянтаў. Цяпер у нашым мястэчку ёсьцяка іх мусі быць чалавек каля 30, і як толькі наступіць вечар, па вуліцах з вінтоўкамі ходзяць міліцыянты, і ўжо ніводзін чалавек ня пройдзе, каб ня быў імі заўважаны. Дзеля гэтага ўсе жыхары сьпяць спакойна, памятаючы, што ёсьцяка варта і ніхто іх не абудзіць. Здавалася-бы, што пры такіх парадках не павінна быць і ніякага зладзейства, а калі каму-бы рукі і засьвярбелі, дык ён павінен быў-бы быць злоўлены.

Выходзіць жа зусім наадварот. Так, у аднаго селяніна В. Бабкевіча нядаўна было ўкрадзена сала. Зладзея, вядома, ніхто ня відзеў і не злавіў, а толькі на другі дзень патрэсьлі манаткі ў некатарых суседзяў...

А вот у нядзелю 17/VIII дык было яшчэ такое здарэньне. Двум паліцыянтам захацелася паплаваць у лодцы з дзьвюма мястачковымі дзяўчатамі. Але хоць і пагода была дужа ціхая, і рэчка наша Сэрвач гэтак сама дужа спакойная, ды мусіць у нашых маракоў у галовах дужа крупілася, бо, ад'ехаўшы ад берагу, набралі ў лодку вады і пад сабой яе згубілі, а самі ўсе начапляліся за палі, бо гэта рабілася каля мосту. Увідзеўшы гэта, мельнік Альперовіч і адзін з тутэйшых хлопцаў Вінцук Хацяновіч злавілі лодку і падаставалі ўсіх. Апынуўшыся ўжо на беразі, адзін з паліцыянтаў, заместа падзякі, што яго дасталі, накінуўся на В. Хацяновіча і стаў яго лаяць, а пасьля і ўдарыў яго некалькі разоў. Вот табе і падзяка за тое, што выцягнуў з вады! Гэта ўсё роўна, як у байцы Крылова „Мужык і мядзьведзь“, што, калі батрак абараніў яго, дык пан яго яшчэ стаў лаяць, што папсаваў усю скуру на мядзьведзю! **Бярозка.**

Жальба курца.

(*З прычыны забароны разводзіць тытун на сваю патрэбу*).

Ах, што буду я курыць,
Калі тытун увесь пасеклі!
Ах, на што мне гэтак жыць,
Лепш кіпець у пеклі...
Многа працы палажыў—
Раньняю вясною,
Пакуль тытун я пасадзіў,
Хадзіў я з нудою.
Трэба было мне знайсьці
Сьвежанькай расадкі
I ўзяць рыдлёўку, ды пайсьці
I зрабіць дзьве градкі.
Пасадзіць тую расадку,
I кожны вечар паліваць.
А калі-б стала ўсё ў парадку,
трэ было-б пашынкаваць.
Добра мой тытун узяўся,
Як бы чуў сваю нядолю.
Аж у пояс мне дабраўся,
Пакуль ня згінуў з галавою...
I цяперачкі сядзеў-бы,
Каб я ўладу над ім меў!
Ня купляў-бы, свой курыў-бы,
Каб жандар мне ня зглуміў...
Выняў шашку душагубку,
Падняў вышэй галавы....
I зложыў увесь у кучку,
Аж мне сьлёзы пацяклі!
Потым ён-жа навязаўся,
Каб я к солтысу ішоў
I ў прataколе расьпісаўся,
Што тытун ў мяне знайшоў.
Я маліўся, я прасіўся,
Каб пратаколу ня пісаў.
Ён за гэта чуць ня біўся,
Бо... нічога я ня даў....
Каб прышоў ён зразу ў хату,
Тытуну ня секшы,
Я паставіў-бы паўкварту
I сам быў-бы лепшы!

Крыцкі С.

З УСХОДНЯЕ БЕЛАРУСІ.

З МЕНШЧЫНЫ.

Народныя школы ў Менскім пав. Школьная сетка па Менскаму павету абхоплівае 223 школы, якія падзяляюцца на 4 поўныя сямёхгодкі (у м. м. Заслаўлі, Самхвалавічах, Узьдзе, і Койданаве), 11 няпоўных сямёхгодак і 185 школ аднакамплектных (з адным настаўнікам).

Школьных працаўнікоў у іх—385; тэхнічнага пэрсаналу—230, прычым апошні ў вясковых школах лічыцца на сталай пасадзе (атрымлівае аплату цэлы год) толькі ў тых школах, якія маюць уласны будынак. Тэхнічны пэрсанал школ з нанятымі будынкамі лічыцца на пасадзе і атрымлівае аплату толькі за вучэбны час (за 6-ць месяцаў).

Па мове выкладаньня школы дзеляцца гэтак: беларускіх 214, пры 12774 вучн., польскіх—5 (вучняў усіх — 250); жыдоўскіх школ — 4, вучняў у іх 135.

Матар'яльна-гаспадарчы стан школ: 50 проц. школ за'ясьпечаны ўласнымі будынкамі, 50 проц. зьмяшчаюцца ў нанятых сялянскіх хатах. Уласныя школьныя будынкі паступова рамантуюцца і прыводзяцца ў належны выгляд. Што датычыцца абстаноўкі школ мэблямі і патрэбнымі вучэбнымі падручнікамі, то яна пакуль вельмі слабая.

Аплата працы школьных працаўнікоў магла-б лічыцца і здавальняючай, каб выплачывалася сваечасова. Школьны працаўнік атрымлівае за камплект 24 р. 50 к.

З ВІЦЕБШЧЫНЫ.

Віцебскія вучыцялі аб беларусізацыі школ. Нядаўна ў м. Чашніках, Віцебскага павету, адбылася раённая канфэрэнцыя настаўнікаў былых чатырох валасьцёў: Капцэвіцкай, Смалянецкай, Цапінскай і Гарадчэвіцкай, якія аб'ядналіся ў адзін раён з цэнтрам у м. Чашніках.

На гэтай канфэрэнцыі быў зроблен даклад школьным інспэктарам Бабруйскага вокругу, с. Івашыным, на тэму: „Культурна-нацыянальнае адраджэньне беларусаў і беларусізацыя школ і іншых савецкіх установ“.

Даклад быў зроблены па беларуску і вельмі зацікавіў настаўніцтва.

Па дакладу с. Івашына была ўхвалена наступная рэзалюцыя:

„Выслухаўшы даклад с. Івашына аб культурна-нацыянальным адраджэньні беларусаў і аб беларусізацыі школ і іншых савецкіх установ, мы, працаўнікі асьветы Чашніцкага раёну, знаходзім, што для больш усьпешнага і бязбольнага правядзеньня ў жыцьцё беларусізацыі школ неабходна зрабіць наступныя крокі:

1) арганізаваць беларускія гурткі для паступовага вывучэньня настаўнікамі беларускай мовы, гісторыі беларускай літаратуры, гісторыі і географіі Беларусі (у першую чаргу — ў м. Чашніках, а далей і ў іншых пунктах раёну);

2) растлумачываць вучням і грамадзянам пляцформу камуністычнай партыі па нацыянальнаму пытаньню;

3) выпісываць у кожную школу газэту „Савецкая Беларусь“ і некалькі эгзэмпляраў на раён белар. марксысцкага журналу „Полымя“;

4) гутарыць між сабою, а таксама і з вучнямі па беларуску;

5) у правядзеньні культ'асьветнай працы сярод грамадзян паступова перахадзіць на беларускую мову;

6) прасіць Камісарыят Асьветы Беларусі ў бліжэйшым часе прыслаць больш літаратуры ў белар. мове і беларускіх слоўнікаў і назначыць з наступнага вуч. году ў Чашніцкую школу 2 ст. настаўніка для выкладаньня беларусазнаўства.

З Чэхаславакіі.

(*Ад нашага карэспандэнта*).

Дня не праходзе, каб чэшская прэса так, ці іначай не зачапляла беларускае пытаньне. У гэты мамэнт зварачаецца ўвага на тое, што ўсе сілы Польскага Тэлеграфнага Агенцтва кіруюцца да таго, каб даказаць Эўропе, быццам у Заходняй Беларусі ўжо істнуе паўстаньне! Гэта патрэбна дзеля таго, каб даказаць патрэбу ўвядзеньня ваеннага стану на Беларусі. Але Эўропа ўжо добра разумее палажэньне, — таксама, як разумее яго і чэшская прэса.

„Narodni Listy“ з 22.VIII.24. у № 232 у перадавым артыкуле „Polské chyby“ кажа проста: „Нешчасьлівы польскі мір, падпісаны ў Рызе з радавою ўладай, ня прынёс дагэтуль абноўленай Польшчы ніякага успакаеньня. Толькі вельмі значна пашырыў дзяржаўныя межы на Усход, але затое ўвёў у склад дзяржавы мільёны няпольскіх грамадзян, якія ў Польшчы прадстаўляюць проста элемэнт непажаданы“. А далей чэшская газэта прыводзе выемкі з прамовы сэнатара Багдановіча аб уціску праваслаўнае царквы ў Польшчы і дае статыстыку з вядомае брашуры п. Сроковскага. Артыкул заканчываецца славамі: „Мы ня хочам быць адвакатамі праваславія ў Польшчы. Нашае чэскае русафільства зьяўляецца галоўнай прычынай,—фактычна варункам, — чаму пераважаючая большасьць польскіх газэт ня толькі нездаволена Чэхаславакіяй, але нават абвяшчае яе сваім ворагам.—Дзеля гэтага лічым нашай чэшскай, як і славянскай, павіннасьцяй, у імя добрасуседзкіх узаемаадносінаў, сказаць адкрыта, што такімі мэтадамі ў нацыянальных і рэлігійных пытаньнях Польская дзяржава ня прыдбае ніводнага прыяцеля, ані патрэбнае пашаны, як дома, так і на чужыне“.

„Narodni Politika“ з 22. VIII. 24. ў № 232 ў артыкуле „Варшава—Масква“ пералічае ўсе грахі Польшчы і—як вынік іх — бандыцкія напады, бо чы-ж можа быць здаволена насяленьне пры варунках, калі беларуская часопісь „Сын Беларуса“ сьвяткуе выданьне 25 нумару,—і прыводзе словы нашае газэты, дзе гаворыцца, што рэдактар ні разу ня быў засуджаны за тое, што яму інкрымінавала адміністрацыя. „Ці-ж гэта жыцьцё,—кажа чэшская газэта, калі рэдактар ня ведае ні дня, ні гадзіны, калі будзе зачынена яго газэта?!

Папрыка.

Прага, 22. VIII. 24.

Пісьмы з Сэрбіі.

(*Ад нашага карэспандэнта*).

На чужой старане заўсёды нудна жывецца... ды дзе цяпер весела! Але зусім цяжка і нудна, калі яшчэ здарыцца якая-небудзь няўдача, або пачуем нешта зусім дрэннае.

Сяньня я атрымаў ліст з Францыі ад аднаго майго знаёмага. Піша ён ня зусім добрыя рэчы.

Усім чыста ведама, што цяпер па ўсім сьвеце блукаюцца і беларусы, расейцы, палякі і жыды... Колькі іх, што і куды іх гоніць, — не заўсёды знойдзешь адказ, але ўсе чыста шукаюць лепшага мейсца і лепшае долі.

Неяк вясной у Сэрбіі значная частка эмігрантаў пачала хварэць цягаю ў Францыю. Мэрам там лепш, чым у Сэрбіі, і грошы больш плацяць, і адносіны іншыя, і францускае мовы можна навучыцца. У Белградзе нават адчынілася бюро „Технопомошч“, якое мела мэту памагчы таму, хто хацеў ехаць у Францыю. За харчы, за дарогу і за візы нават уперад грошы давалі, гэтак цягнула людзей на новае мейсца.

I некаторыя паехалі і ўжо пад небам Францыі пашкадавалі, што зрабілі гэты крок. Французы аказаліся французамі: ані добрае платы ня далі, ані не зьмянілі сваіх адносін да чалавека-гаруна чужое нацыянальнасьці.

Дык вось, што піша мне знаёмы з Францыі:

На эмігрантаў у Францыі глядзяць бадай што, як на рабоў, і надта ня любяць, калі хто-небудзь з гэтых „рабоў“ ведае францускую мову. Кожны павінен падпісаць кантракт ці ўмову і да вызначанага часу жыве ў лагеры бяз права выхаду. Плата значна меншая, чым нават можна было спадзявацца.

Ведама, ёсьць і такія, каму пашанцавала дастаць добрую працу, але гэтых каханкаў удачы можна на пальцах пералічыць.

Праўда, усюды нясмачна жывецца бязбацькаўшчынцу: і ў Сэрбіі ня кожны мае добры кавалак хлеба, але ў Сэрбіі яшчэ ня ходзяць эмігранты з абвесткай на грудзях: „шукаю працы“... А ў Францыі, піша мне знаёмы, гэта не навіна.

Зусім, як з старадаўнае гісторыі...

Даўней чалавек чалавека вадзіў па рынку і назначаў яму цану, а цяпер сам чалавек пайшоў на гэты рынак і прадае з гэтага рынку сваю змогу, волю і хараство свайго „я“...

Нудна... бярэ за сэрца...

I цяжка, што гдзесьці на чужыне заніштo прападае маладая сіла, гэтак патрэбная і вельмі карысная для кожнага працоўнага народу!

Шмат чаго піша няўцешнага мой знаёмы, але аб гэтым неяк другім разам.

М. Запольскі.

[illegible] Н. Левін і Сын. Вільня, Нямецкая 22.